KS. ANTONI DREJA

KS. KONRAD MARKLOWSKI (1912—1990) JAKO BIBLISTA

Ks. Konrad Marklowski, syn Edwarda, kowala, i Martyny z d. Witt, urodził się 17 lutego 1912 r. w Królewskiej Hucie (dzisiaj Chorzów). Miał czworo rodzeństwa. Ochrzczony został w kościele parafialnym św. Józefa, gdzie też przystąpił do I spowiedzi i komunii św. W rodzinnym mieście uczęszczał do szkoły powszechnej, najpierw niemieckiej (przez 5 lat), potem polskiej. W latach 1924—1932 uczęszczał do Państwowego Gimnazjum Klasycznego w Królewskiej Hucie. Egzamin dojrzałości zdał 20 maja 1932 r. Proboszcz i katecheta w swych opiniach do Seminarium stwierdzają, że był najlepszym maturzystą. Potwierdza to świadectwo dojrzałości: poza jedną ocenę dobry (fizyka) wszystkie inne oceny to bardzo dobry.

Dn. 12 czerwca 1932 r. zgłosił się do Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie i w roku akad. 1932/33 rozpoczął studia teologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim. W czasie pięcioletnich studiów słuchał wykładów m.in. następujących profesorów: J. Archutowskiego, J. Kaczmarczyka, M. Godlewskiego, K. i M. Michalskich, T. Glemmy i M. Morawskiego. Z historii i nauk związanych z pismem św. otrzymywał najwyższe oceny. Zgodnie ze swoimi zainteresowaniami biblijnymi uczył się na Uniwersytecie języków orientalnych: hebrajskiego, aramejskiego, syryjskiego i arabskiego. Z gimnazjum wyniósł znajomość języków klasycznych łacińskiego i greckiego oraz nowożytnych: niemieckiego, francuskiego i włoskiego. Brał udział w seminarium Pisma św. (Archutowski) i teologii moralnej (Wicher). W r. akad. 1936/37 otrzymał nagrodę pieniężną Uniwersytetu.

W grudniu 1936 r. przyjął święcenia subdiakonatu, a 20 czerwca 1937 r. w Katowicach święcenia kapłańskie z rąk bpa S. Adamskiego. Za pracę *Aspiracje mesjańskie w Babilonii i w Egipcie a mesjanizm izraelski* otrzymał 14 maja 1937 r. tytuł magistra teologii na Wydziale Teologiciznym Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Po święceniach został mianowany wikariuszem w Czarnym Lesie (dzielnica Nowego Bytomia), a w sierpniu 1939 r. został katechetą w Szkołach Dokształcających Zawodowych w Katowicach. Po wybuchu wojny nominacja ta stała się nieaktualna i odtąd w krótkich odstępach czasu zostaje skierowany na czasowe zastępstwa do Bojszów, Miedźnej, Woli, Orzesza i Siemianowic. Od 1940 r. jest wikariuszem w Świętochłowicach, od 1942 r. także kapelanem szpitalnym, potem od 1944 r. w Mysłowicach, a od 1947 r. w Bogucicach. W 1948 r. zostaje przeniesiony do Bielska, od 1952 r. jest administratorem parafii św. Marii Magdaleny w Chorzowie. W 1953 r. zostaje administratorem parafii św. Józefa w Rudzie Śląskiej, od 1955 do emerytury w 1987 r. przez 32 lata jest najpierw administratorem, a potem proboszczem w Czarnym Lesie, obecnie dzielnicy Rudy Śląskiej. Po przejściu na emeryturę zamieszkał w parafii Najśw. Serca Pana Jezusa w Bykowinie (dzielnica Rudy Śląskiej).

Ks. Marlowski pełnił różne funkcje diecezjalne. Był cenzorem książek, egzaminatorem prosynodalnym, cenzorem Śląskich Roczników Historyczno-Teologicznych, członkiem Komisji Doktrynalnej (Podkomisja Teologiczna) I Synodu diecezjalnego, egzaminatorem synodalnym z Pisma św. W 1971 r. został mianowany prałatem kapelanem Jego Świątobliwości. W latach siedemdziesiątych w ramach urlopu przebywał we Włoszech, Francji, Hiszpanii, Anglii i w Niemczech.

Po krótkim pobycie w szpitalu w Bielszowicach zmarł w środę 26 września 1990 r. Eksportacja odbyła się 28 września w kościele Najśw. Serca Pana Jezusa w Bykowinie. Przewodniczył jej ordynariusz bp Damian Zimoń. Udział wziął

także bp Czesław Domin oraz około 30 kapłanów. Homilię wygłosił były długoletni wikary, ks. dziekan Engelbert Ramola. Następnego dnia w sobotę 29 września rano odbył się pogrzeb w kościele Ducha Świętego w Czarnym Lesie. Mszy świętej przewodniczył bp Janusz Zimniak, homilię wygłosił ojciec duchowny Seminarium, ks. dr Edward Poloczek, a na miejscowy cmentarz odprowadził ks. infułat prof. Romuald Rak. Seminarium reprezentował ks. rektor dr Stefan Cichy, delegacja z wieńcem oraz asysta. Uczestniczyło ok. 60 kapłanów.

Ks. Marklowski nie korzystał z żadnego urlopu naukowego. Przez całe życie kapłańskie był duszpasterzem, zgodnie ze swoim wyznaniem w ankiecie personalnej o zamiłowaniu do pracy duszpasterskiej. To zaangażowanie przejawiło się także m.in. w bardzo obszernym opracowaniu pisemnej pracy proboszczowskiej. Recenzent tej pracy podkreślił wysiłek i osobiste „przetrwanie" problematyki roku liturgicznego w życiu parafialnym, wykorzystanie literatury związanej z odnową ruchu liturgicznego Piusa Parscha oraz roztropność duszpasterską; zakończenie swej pracy zatytułował autor „Aurea mediocritas"

Pracę naukową prowadził więc ks. Marklowski w ramach pełnego zaangażowania duszpasterskiego. Będąc wikariuszem, napisał w 1948 r. pracę doktorską na Uniwersytecie Jagiellońskim *Księga Koheleta. Wstęp, tłumaczenie i komentarz.*

Przez 28 lat (od 1958) wykładał w Wyższym Śląskim Seminarium Duchownym najpierw w Krakowie (do 1981), a potem w Katowicach (do 1986), w rytmie dwutygodniowym: archologię biblijną (faktycznie Realia biblijne), później historię zbawienia (na I roku) i Księgi Prorockie (na III i IV roku). Głównym obszarem zainteresowań naukowych ks. Marklowskiego były Księgi Prorockie i Księga Koheleta. Wszechstronne opracowanie Księgi Koheleta było przedmiotem jego pracy doktorskiej. Był przewidziany ponadto na autora komentarza do tej księgi w serii komentarzy do Starego Testamentu wydawanych przez KUL. Chociaż opracował komentarz, do realizacji tego zamiaru jednak nie doszło z przyczyn niezależnych od autora. Zainteresowanie Księgą Koheleta znalazło swój wyraz w przekładzie tej księgi w Biblii Tysiąclecia (1965). Druga dziedzina zainteresowań: Księgi Prorockie, zaowocowała przekładem ksiąg Proroków Mniejszych dla Biblii Poznańskiej (1975). W tym też wydaniu Biblii jest również pióra ks. Marklowskiego tłumaczenie i komentarz do Księgi Psalmów (Psalmy od 1 do 100).

Ks. Marklowski był człowiekiem sumiennym, rzetelnym i miłującym porządek. Jego wykłady odznaczały się rzeczowością i świadczyły o solidnej wiedzy i osobistym zaangażowaniu. Był wymagającym ale i sprawiedliwym egzaminatorem. Chociaż w swojej parafii nie uprawiał zorganizowanych form duszpasterstwa biblijnego, to jednak jego kazania, zdaniem długoletnich wikarych, odznaczały się bogatym wykorzystywaniem tekstów biblijnych.

Na spuściznę pisarską ks. Marklowskiego składają się przekłady ksiąg Starego Testamentu z tekstu hebrajskiego oraz 12 artykułów. Większość artykułów powstała w latach pięćdziesiątych. Niektóre miały charakter okazjonalny: ogłoszenie dogmatu o Wniebowzięciu NMP (9), umieszczenie pamiątkowej tablicy na murze kościoła św. Barbary w Krakowie ku czci ks. Jakuba Wujka (7). Kilka dotyczyło nieprzemijających wartości Pisma św. (6, 8, 12). Jeden z zakresu duszpasterstwa biblijnego jest żarliwym apelem do duchowieństwa o udostępnienie treści Pisma św. wiernym (11). O znaleziskach rękopisów biblijnych Starego i Nowego Testamentu traktuje artykuł nr 13, ilustrowany najważniejszymi z nich. Artykuł nr 14, jeden z najdłuższych, zapoznaje z problematyką książki o. Paschalisa Rywalskiego o Biblii w twórczości P. Claudela. Dwa artykuły dotyczą Księgi Koheleta (5, 10), jeden podejmuje temat z Nowego Testamentu (15). Ostatni artykuł (16) z r. 1969 jest repliką na krytyczną ocenę ks. J. Łacha przekładu Księgi Koheleta w Biblii Tysiąclecia.

Wszystkie artykuły ks. K. Marklowskiego są stosunkowo krótkie, zawierają nieliczne przypisy, ale odznaczają się niezwykłą rzeczowością, kondensacją treści, precyzyjną argumentacją. Nie ma w nich zbędnych zdań. Charakterystyka ta odnosi się także do pozostałych prac ks. Marklowskiego począwszy od pracy magisterskiej. Na szczególne podkreślenie zasługuje widoczna w pracach doskonała znajomość języka hebrajskiego. Sam Autor w jednym ze swych artykułów (8), mówi, że piękno poezji hebrajskiej objawia się dopiero wtedy w całej pełni, kiedy czyta się ją w języku oryginalnym. „Kto czyta ją (Księgę Koheleta) w oryginale, niewątpliwie zalicza ją do arcydzieł literatury światowej" (10). Ta znajomość hebrajskiego znalazła swój dobitny wyraz przede wszystkim w ostatnim artykule (16), w którym w sposób przekonywający zbija po punkcie zastrzeżenia recenzenta.

Zewnętrznym wyrazem uzdolnień filologicznych ks. prof. Marklowskiego i umiłowania przez niego Starego Testamentu były hebrajskie napisy w jego mieszkaniu. Naczelne miejsce zajmowało wyznanie wiary wyrażone słowami Jozuego: w(e)ʲ anokî ûbêtî na ʿăbodʲ et — jhwh — „Ja sam i mój dom służyć chcemy Jahwe" (Joz 24,15).

Trwałe miejsce w biblistyce polskiej zapewnił sobie ks. Marklowski przekładem Ksiąg dwunastu Proroków Mniejszych, Księgi Koheleta i Psalmów 1—100 z oryginału hebrajskiego. Przekład Księgi Koheleta ukazał się w Biblii Tysiąclecia (1965 i późniejsze wielokrotne wydania), Prorocy Mniejsi i Psalmy 1—100 w Biblii Poznańskiej (1975, 2 wydanie 1991/92). Wartość tych przekładów polega najpierw na tym, że chodzi o księgi szczególnie trudne w tłumaczeniu ze względu na treść, formę poetycką i stan tekstu, który w wielu miejscach jest skażony i niepewny. Trud takiego przekładu potrafi jedynie docenić ten, kto zna język hebrajski i miał kiedykolwiek do czynienia z tłumaczeniem z tego języka.

Na uwagę zasługują wprowadzenia do tłumaczonych ksiąg. Są krótkie, zwięzłe, zrozumiałe, akcentują wymogę teologiczną ksiąg. Język jest jasny, napisane są piękną polszczyzną. Niektóre z nich, np. do Ksiąg Proroków Mniejszych, są majstersztykami zwięzłości, solidnej informacji, poprawności stylistycznej. Autor ma coś do powiedzenia i potrafi to zrozumiałym językiem wyrazić. Styl jest rzeczowy, sądy wyważone. Autor nie gubi się w drobiazgach, hipotezach i kontrowersjach, choć referuje różne poglądy np. co do czasu powstania samych tekstów oraz ksiąg w dzisiejszej postaci. Powyższe właściwości pracy naukowej ks. Marklowskiego są odbiciem jego rzeczowej, krytycznej osobowości, jaką się odznaczał. Tym cechom jego osobowości należy też chyba przypisać zajęcie się niezwykłą Księgą Koheleta, która go intrygowała od czasu rozprawy doktorskiej.

Lekturę przekładu i zrozumienie treści ułatwia znacznie podział na części i mniejsze krótkie jednostki literackie trafnie, zgrabnie i zrozumiale zatytułowane. Przy poszczególnych psalmach Autor stara się w przekonywający sposób odtworzyć okoliczności ich powstania (Sitz im Leben). Brakuje natomiast określenia gatunku literackiego psalmu według powszechnie przyjętej klasyfikacji na hymny, lamentacje, podziękowania itd.

Sam przekład jest wierny, płynny, zrozumiały, czyta się go z zadowoleniem. Czasami tłumacz dodaje w nawiasach słowa pomocnicze ułatwiające uchwycenie właściwego sensu. Jest to często konieczne ze względu na trudną treść przekładanych ksiąg.

Język przekładu jest językiem współczesnym, choć tłumacz nie stroni od wyrazów rzadziej używanych a czasami (rzadko) nawet od takich, które wyszły już z powszechnego użycia. Jest utrzymany w tradycji przekładów biblijnych a więc nieco archaizujący.

Komentarz do Księgi Koheleta w BT ze względu na charakter wydania jest z konieczności bardzo zwięzły, ograniczający się często do wskazania na trudny tekst hebrajski i związane z tym przybliżone tłumaczenie. W Biblii Poznańskiej komentarz jest obszerniejszy, co korzystnie wpływa na zrozumienie tekstu. Tłumacz na początku każdej części księgi lub psalmu podaje ogólne całościowe

spojrzenie na daną jednostkę literacką lub psalm oraz podział na części. Przy poszczególnych wierszach podaje informacje geograficzne, historyczne, dotyczące realiów biblijnych a przede wszystkim wypowiedź teologiczną.

Mimo skromnego dorobku pisarskiego ks. Marklowski dzięki przekładowi kilkunastu ksiąg Starego Testamentu zasłużył sobie na wdzięczną pamięć wiernych sięgających po tekst biblijny i zajmuje znaczące miejsce w powojennej biblistyce polskiej.

BIBLIOGRAFIA

Przekłady

Księga Koheleta, Poznań 1965 (BT)
12 Proroków Mniejszych, Poznań 1975 (BP)
Psalmy 1—100, Poznań 1975 (BP)
Księga Koheleta. Wstęp — przekład z oryginału — komentarz (maszynopis)

Artykuły

Problem nieśmiertelności duszy w Księdze Koheleta, RBL 1(1948) 350—351
Aforyzmy biblijne o życiu bogobojnym, RBL 2(1949) 240—246
350-lecie polskiej Biblii, Gość Niedzielny 22(1949) 285
Trwałe wartości Starego Testamentu, RBL 3(1950) 110—122
Wniebowzięcie Najśw. Maryi Panny w świetle Pisma świętego, RBL 3 (1950) 154—157
Z zagadnień Księgi Koheleta, RBL 3(1950) 294—309
Czytanie Pisma świętego z wiernymi, Wiadomości Duszpasterskie 6(1950) 116—118
In spiritu humilitatis, RBL 4(1951) 162—170
Ważniejsze odkrycia biblijne na przestrzeni pół wieku, RBL 4(1951) 385—402
Pismo święte w twórczości Pawła Claudela, RBL 8(1955) 362—373
„Przyjdź królestwo Twoje". Sens eschatologiczny czy historyczny, RTK 12(1965) z.1, 45—48
Uwagi do przekładu Księgi Eklezjastesa w Biblii Tysiąclecia, Coll Theol 39(1969) z.1, 139—143